

NASIONALE SENIORSERTIFIKAAT-EKSAMEN
NOVEMBER 2016

GESKIEDENIS: VRAESTEL I

**BRONMATERIAALBOEKIE
VIR AFDELING B EN AFDELING C**

BRON A Hierdie is 'n uittreksel wat sommige doelstellings en funksies van die Waarheids-en-Versoeningskommissie (WVK) beskryf.

Die ... Kommissie het opdrag ontvang om so volledig as moontlik die oorsake, aard en omvang van die growwe menseregteskendings* te bepaal wat in die tydperk tussen 1 Maart 1960 en die afsnydatum van 10 Mei 1994 gepleeg is, deur ondersoek in te stel en verhoor te hou. Dit moes ook amnestie verleen aan mense wat volledige onthullings* gemaak het van al die feite wat verband hou met daardie oortredings wat met 'n politieke oogmerk* gepleeg is. Daarbenewens is van die kommissie vereis om die menswaardigheid en burgerlike waardigheid van slagoffers te herstel deur reparasiemaatreëls aan te beveel. Die kommissie moes 'n verslag van sy bevindings en aktiwiteite saamstel en maatreëls aanbeveel om toekomstige menseregteskendings* te voorkom.

[Aangepas en vertaal vanuit: Krog, A, Mpolweni, N, Ratele, K 2009. *There was this Goat: Investigating the Truth Commission Testimony of Notrose Nobomvu Konile*. Eerste Uitgawe. Suid-Afrika: University of KwaZulu-Natal Press. pp. 41 – 42]

* menseregteskendings – menseregte-oortredings

* onthullings – bekentenisse

* oogmerk – doel

BRON B Hierdie is 'n uittreksel van Andy Ribeiro se persoonlike ervaring van die Waarheids-en-Versoeningskommissie (WVK). Hy was 'n slagoffer van menseregteskendings gedurende Apartheid.

Met die aanvang* van die WVK-proses in 1996 het my familie 'n dilemma* in die gesig gestaar. Ons was aanvanklik sterk gekant teen die WVK, hoofsaaklik as gevolg van die waarheid vir amnestie-klousule ... Die Suid-Afrikaanse regering het toe verklaar dat nie-deelname van slagoffers aan die WVK-proses sou beteken dat hulle nie in aanmerking sou kom vir enige hulp, berading of herstel van die regering nie ... Dit was 'n vorm van afpersing en as gevolg daarvan was ons kinders verdeel. **(Paragraaf 1)**

My broer Chris het die familie-afvaardiging na die WVK-verhoor gelei. Ons moes die hele pynlike herinnering aan die dood van ons ouers herleef ... Die WVK het amnestie verleen aan die mense wat my ouers vermoor het. Ons het slegs van die amnestie-uitspraak in die koerante gelees – niemand was gepla om ons persoonlik in te lig nie. Dit was 'n moreel onaanvaarbare* besluit omdat die oortreders geen berou getoon het nie en ook nie die volle waarheid onthul* het nie ... **(Paragraaf 2)**

Tydens die WVK-verhoor is die moordenaars goed verteenwoordig deur ... prokureurs wie se gelde deur die regering betaal is. Ons slagoffers het nie eens toegang tot 'n berader gehad om ons deur hierdie traumatiese WVK-proses te begelei nie. In werklikheid is ons as gesin baie bitter oor die WVK-proses. **(Paragraaf 3)**

Na afloop van die WVK-verhoor is die misdadigers terug na hul families en het normaal voortgegaan met hul lewens ... Die oortreders is vandag steeds vry en het ongestraf gebly ... Ons slagoffers, aan die ander kant, het teruggekeer na ons verpletterde lewens met 'n diep gevoel van verlies en wanhoop, gekonfronteer met 'n lewe van armoede. Daar was geen versoening nie – net meer pyn en lyding, terwyl ons desperaat skree om GEREKTIGHEID. **(Paragraaf 4)**

[Aangepas en vertaal vanuit: Aanbieding deur Mnr. Andy Ribeiro. 2002. Stockholm International Forum. [Aanlyn] Beskikbaar

by: <http://www.dccam.org> > (Verkry 6 Januarie 2016)

* aanvang – begin

* dilemma – probleem

* moreel onaanvaarbare – onetiese

* onthul – vertel/bekend gemaak

BRON C Hierdie is 'n uittreksel uit 'n boek deur Suid-Afrikaanse joernalis Allister Sparks wat verduidelik hoe die Waarheids-en-Versoeningskommissie (WVK) deur swart en wit Suid-Afrikaners ervaar is.

Dit is moeilik om te oordeel hoe hierdie ontboeseming* die Suid-Afrikaanse gemeenskap geraak het. Vir sommige swart mense was dit skynbaar katarties* om in staat te wees om hul stories te vertel en om die bekentenisse te hoor ... Boraine haal Lucas Sikwepere aan wat deur die polisie in die gesig geskiet, verblind en toe erg gemartel is, wat aan die einde van sy getuienis gesê het: "Ek voel dat wat my die hele tyd siek gemaak het, die feit is dat ek nie my storie kon vertel nie. Maar nou voel dit asof ek my sig teruggekry het deur hiernat toe te kom en julle die storie te vertel." ... Baie blankes het die WVK as 'n heksejag bestempel wat haat opwek en versoening onmoontlik kan maak.

[Aangepas en vertaal vanuit: Sparks, A, 2003. *Beyond the Miracle: Inside the New South Africa*. Eerste Uitgawe. Jeppetown: Jonathan Ball Uitgewers (Pty) Ltd. p. 167]

* uitstorting – passievolle vertoon van emosie/uitstorting

* katarties – genesend/reinigend/verskaf psigologiese verligting deur die openlike uitdrukking van sterk emosie

BRON D Hierdie is 'n uittreksel van 'n Suid-Afrikaanse webwerf wat kommentaar lewer op die prestasies van die Waarheids-en-Versoeningskommissie (WVK).

Die WVK het 'n paar noemenswaardige suksesse behaal ... Getuienis het baie gevalle van verkragting, marteling, sterftes in aanhouding, politieke sluipmoorde, en selfs menslike verbrandings openbaar. Die WVK het amnestie verleen aan oortreders wat daarvoor gekwalifiseer het as 'n gebaar van vrede en versoening. In sommige gevalle het familieledes van die slagoffers individueel vergewe wat erken het dat hulle hul geliefdes vermoor het ... Alhoewel die WVK nie die nasie verenig het nie, het die openbare betrokkenheid by Suid-Afrika se pynlike verlede verhoed dat die politieke geweld van 'n paar jaar vroeër weer opgevlam het en het 'n grondslag vir 'n beter toekoms vir alle Suid-Afrikaners gelê.

[Aangepas en vertaal vanuit: Eenheid 7. *Exploring the Truth and Reconciliation Commission: South Africa Overcoming Apartheid Building Democracy*. 2016. [Aanlyn] Beskikbaar by: <<http://www.overcomingApartheid.msu.edu>> (Verkry 16 Januarie 2016)]

BRON E Hierdie is 'n uittreksel van die Waarheids-en-Versoeningskommissie (WVK) se 1998 finale verslag oor die rol van die staat in politieke geweld in die 1990's.

Terwyl die Waarheids-en-Versoeningskommissie geen bewyse van 'n sentraal-gerigte "derde mag" kon vind nie, is bekendgemaak dat 'n netwerk van dienende en voormalige veiligheidsmaglede in die 1990's geweld aangemoedig* het. Die finale WVK-verslag ... het gesê die netwerk het met regse elemente en Inkatha Vryheidspartylede saamgespan* om geweld te inisieer en te fasiliteer. Volgens die verslag het die netwerk dikwels opgetree met die aktiewe medewete* of kennis van senior sekuriteitsmag-personeel – en die destydse regering het óf doelbewus, óf deur versuim*, nie teen hulle opgetree nie.

[Aangepas en vertaal vanuit: Suid-Afrikaanse Persagentskap. 1998. THIRD FORCE FOMENTED VIOLENCE: TRC. [Aanlyn] Beskikbaar by: <<http://www.justice.gov.za>> (Verkry 6 Januarie 2016)]

* aangemoedig – aangewakker

* saamgespan – saamgewerk

* medewete – kennis/goedkeuring

* versuim – gebrek aan betrokkenheid/verwaarlosing

BRON F Hierdie is 'n uittreksel van die bevindings van die Waarheids-en-Versoeningskommissie se Amnestiekomitee in 2000 oor die rol van die polisie in die Junie 1992 Boipatong-slagting.

Die geloofwaardigheid van Suid-Afrika se Waarheids-en-Versoeningskommissie (WVK) het nog 'n terugslag beleef – dié keer deur sy eie amnestiekomitee. In 'n onlangse beslissing het die amnestiekomitee se verslag die WVK se Oktober 1998-verslag oor 'n belangrike kwessie weerspreek* – die polisie se aanspreeklikheid* vir die slagting in Junie 1992 waarin 45 mense by Boipatong in die Vaaldriehoek gesterf het. Die komitee het bevind dat Inkatha Vryheidsparty-(IVP-) ondersteuners van die KwaMadala Hostel die moorde op hul eie, sonder polisiehulp, en as vergelding vir herhaalde aanvalle deur African National Congress- (ANC-) ondersteuners, gepleeg* het.

[Aangepas en vertaal vanuit: Nelson Mandela Centre of Memory: O'Malley Heart of Hope. 2000. [Aanlyn] Besikbaar by: <<https://www.nelsonmandela.org/omalley>> (Verkry 6 Januarie 2016)]

- * weerspreek – weerlê
- * aanspreeklikheid – skuld/aandeel
- * gepleeg – uitgevoer/gedoen

BRON G Hier is 'n spotprent wat kommentaar lewer op die prestasies van die Waarheids-en-Versoeningskommissie (WVK) in Julie 1998.

Desmond Tutu dui die steil pad aan

[Shapiro, J, Zapiro, 1998: *End of Part One*, Eerste Uitgawe, Kaapstad, David Phillip Uitgewers, p. 139]

BRON H Hierdie is 'n uittreksel uit 'n artikel wat Aartsbiskop Emeritus Desmond Tutu in 2014 geskryf het, waarin hy besin oor die suksesse en mislukkings van die Waarheids-en-Versoeningskommissie (WVK).

Die kommissie het 'n groot rol gespeel in die fasilitering van die verhale oor die ware gruwels van Apartheid. Ek glo die waarheid is die kern van enige helingsproses, want om te vergewe is dit nodig om te weet wie mens moet vergewe, en hoekom ... **(Paragraaf 1)**

Maar genesing is 'n proses. Hoe ons die waarheid hanteer nadat dit vertel is, definieer die sukses van die proses. En dit is hier waar ons tragies misluk het. Hoekom? ... Letterlik op die vooraand van die oorhandiging van die verslag van die kommissie aan President Mandela, het die ANC die kommissie voor die hof gedaag in 'n poging om die weglating* van bevindinge ten opsigte van die skending van menseregte deur ANC-lede en -ondersteuners te bewerkstellig. **(Paragraaf 2)**

Die kommissie was 'n begin, nie 'n einde nie. Dit het Suid-Afrikaners om 'n gemeenskaplike vuur verenig om vir die eerste keer in die geskiedenis stories oor ons verlede te hoor, sodat ons kon begin om mekaar te verstaan ... Die traë* en beperkte betalings van vergoeding aan die slagoffers van menseregteskendings het die waardigheid wat die kommissie wou bou, geknou*. Die feit dat die regering nie diegene vervolg het wat versuim het om aansoek om amnestie te doen nie, het diegene wat dit wel gedoen het, daardeur ondermyn*. **(Paragraaf 3)**

[Aangepas en vertaal vanuit: *Mail & Guardian*. 2014. "Tutu: 'Unfinished business' of the TRC's healing" [Aanlyn] Beskikbaar by: <<http://mg.co.za>> (Verkry 7 Januarie 2016)]

* weglating – uitsluiting

* traë – stadige/laat

* geknou – seergemaak/verminder

* ondermyn – gedemoraliseer/beskadig